

Afet Gönüllülük Sistemlerinin Kurumsal Yapılanma ve Gelişmeye Açık Yönleriyle İncelenmesi

Çiğdem Tetik Biçer¹

Öz

Afet gönüllülük sistemleri, afetlerin önlenmesi, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde toplumsal dayanıklılığı artıran temel unsurlardan biridir. Dünya genelinde afet yönetimi stratejileri farklılık gösterse de, gönüllülerin organizasyonu, eğitimi ve sürdürülebilirliği tüm sistemler için kritik bir konudur. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve çeşitli uluslararası kuruluşlar, afet gönüllülüğünü teşvik eden politikalar geliştirmiştir. Bu bağlamda, Hyogo Çerçeve Eylem Planı (2005-2015) ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) gibi uluslararası belgeler, afet gönüllülerinin toplum temelli afet yönetimi süreçlerine dahil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Farklı ülkelerde afet gönüllülüğü çeşitli şekillerde kurumsallaşmıştır. Japonya, ABD ve Almanya gibi ülkelerde afet öncesi hazırlık süreçlerine gönüllüler aktif olarak dahil edilirken, Türkiye’de gönüllülük 1999 Marmara Depremi’nden sonra önemli bir ivme kazanmış olup daha çok afet sonrası müdahaleye odaklanmıştır. 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri, Türkiye’nin afet gönüllülük sisteminde hem güçlü hem de geliştirilmesi gereken yanların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmanın amacı; afet gönüllülerinin daha etkin ve gönüllülük sisteminin ise sürdürülebilir hale getirilmesi için ulusal ve uluslararası iyi uygulama örnekleri üzerinden somut öneriler sunmaktır. Elde edilen tecrübe ve veriler, öncelikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri bağlamında Türkiye’deki afet gönüllülüğü sisteminin sahadaki uygulamalarına dayanmaktadır. Ayrıca Japonya, ABD ve Almanya gibi ülkelerdeki yapılandırılmış gönüllülük modelleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş; gönüllülüğün afet öncesi, sırası ve sonrasındaki işlevlerine ilişkin kurumsal farklar analiz edilmiştir. Çalışma, nitel doküman analizi, güncel istatistiksel veriler ve uluslararası raporlar ışığında yürütülmüş; sistemin mevcut zayıflıkları belirlenerek gönüllü katılımının artırılması, eğitim süreçlerinin güçlendirilmesi ve psikososyal destek yapılarının geliştirilmesine yönelik bütüncül çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet Farkındalığı, Afet Gönüllülüğü, Afet Risk Azaltma, Gönüllü Koordinasyonu, Sürdürülebilir Kalkınma

Investigation of Disaster Volunteering Systems in Terms of Institutional Structure and Aspects Open for Improvement

Abstract

Disaster volunteering systems are fundamental to social resilience in disaster prevention, response, and recovery processes. Although disaster management strategies vary worldwide, the organization, training, and sustainability of volunteers are critical issues for all systems. The United Nations, the European Union, and various international organizations have developed policies encouraging disaster volunteering. In this context, international documents such as the Hyogo Framework for Action (2005-2015) and the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015-2030) emphasize the need to include disaster volunteers in

¹ Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Afet ve Acil Durum Araştırma ve Uygulama Merkezi, Tokat
e-posta/e-mail: cigdem.tetikbicer@gop.edu.tr, cigdem.tetik@afad.gov.tr, ORCID No: 0000-0001-6303-4337

community-based disaster management processes. Disaster volunteering has been institutionalized in various ways in different countries. While volunteers are actively included in pre-disaster preparation processes in countries such as Japan, the USA, and Germany, volunteering in Turkey gained significant momentum after the 1999 Marmara Earthquake and focused more on post-disaster intervention. The February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquakes revealed that Turkey's disaster volunteering system has strengths and aspects that need development. This study aims to provide concrete suggestions based on national and international good practice examples to make disaster volunteers more effective and the volunteer system sustainable. The experience and data obtained are primarily based on the field applications of the disaster volunteer system in Turkey in the context of the February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquakes. In addition, structured volunteer models in countries such as Japan, the USA, and Germany were examined comparatively; institutional differences regarding volunteering functions before, during, and after the disaster were analyzed. The study was conducted in the light of qualitative document analysis, current statistical data, and international reports; by determining the current weaknesses of the system, holistic solution suggestions were presented for increasing volunteer participation, strengthening educational processes, and developing psychosocial support structures.

Keywords: Disaster Awareness, Disaster Risk Reduction, Disaster Volunteerism, Sustainable Development, Volunteer Coordination

1. GİRİŞ

Dünyada afetlerin sayısı ve şiddeti her geçen yıl artmaktadır. Küresel ısınma, iklim değişikliği, hızlı kentleşme, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı ve artan nüfus gibi faktörler, afetlerin hem sıklığını hem de etkisini artırmaktadır. Depremler, seller, orman yangınları, kuraklık, fırtınalar ve diğer doğa kaynaklı afetler, toplumlar üzerinde büyük insani, ekonomik ve çevresel yıkımlara yol açmaktadır. Bu durum, geleneksel afet yönetimi yaklaşımlarının yeniden gözden geçirilmesini ve özellikle toplum temelli afet yönetimi modellerinin güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Afet risklerinin azaltılması, kriz anında müdahale kapasitesinin artırılması ve afet sonrası iyileşme süreçlerinin daha verimli yönetilmesi için afet gönüllülüğü kavramı giderek daha fazla önem kazanmaktadır (AFAD, 2018).

Afet gönüllülüğü, sadece kriz anında müdahale eden bir yapıdan ibaret değildir. Gönüllüler, afet öncesinde risk azaltma çalışmaları yaparak toplumu bilinçlendirme, afet hazırlık planları geliştirme ve tahliye süreçlerini yönetme gibi kritik roller üstlenmektedir. Afet anında ise gönüllüler, profesyonel ekiplerle birlikte çalışarak arama kurtarma, ilk yardım, psikososyal destek ve lojistik organizasyon gibi çeşitli görevlerde yer almaktadır. Afet sonrası dönemde ise gönüllüler, iyileştirme çalışmalarına destek vererek toplumun toparlanmasını hızlandırmaktadır. Birçok ülke, afet gönüllülük sistemlerini kurumsallaştırarak bu süreci daha etkin ve sürdürülebilir hale getirmiştir. Dünya genelinde afet gönüllülüğü farklı yaklaşımlar ve modellerle uygulanmaktadır. Japonya, ABD ve Almanya gibi ülkeler, afet gönüllülüğünü sistematik bir çerçevede ele alarak gönüllülerin afet yönetimine entegrasyonunu başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Japonya, mahalle bazlı afet gönüllülüğü modelini geliştirerek toplumun her kesimini afet yönetimine dahil eden bir yapı oluşturmuştur (Nakono ve Yamari, 2024). ABD, FEMA (Federal Emergency Management Agency) aracılığıyla gönüllüleri eğiterek ve sertifikalandırarak afet yönetimine aktif olarak katılmalarını sağlamaktadır. Almanya ise gönüllülerin teknik becerilerini geliştiren eğitim programları sunarak afet müdahale süreçlerinde profesyonel ekiplerle koordineli çalışmalarını sağlamaktadır (Kaur vd., 2024, Merkes vd., 2024, Sperling ve Schryen, 2022).

Türkiye’de 1999 Marmara Depremleri sonrasında afet gönüllülüğü kavramı daha fazla önem kazanmış ve 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmasıyla birlikte daha kurumsal bir yapı haline gelmiştir. Ancak, 2023 Kahramanmaraş depremleri, Türkiye’de

gönüllü yönetimi ve koordinasyon süreçlerinde ciddi eksiklikler olduğunu ortaya koymuş ve sistemin iyileştirilmesi gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Ulusal ve uluslararası literatür, afet gönüllülük sistemlerinin sahadaki etkinliğini sınırlayan yapısal sorunlara sıkça dikkat çekmektedir (Iizuka ve Aldrich, 2020; UNV, 2022; IFRC, 2015). Türkiye özelinde yapılan analizler ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası saha bulguları da bu sorunları doğrular niteliktedir. Bu sorunların başında; çok aktörlü yapıların yeterince eşgüdüm sağlayamaması nedeniyle ortaya çıkan koordinasyon eksikliği, gönüllülerin afet öncesi ve afet sırasında yeterli düzeyde eğitilememesi, görev ve yetki belirsizlikleriyle ilişkili hukuki boşluklar ve sahada sıkça raporlanan lojistik yetersizlikler yer almaktadır. Ayrıca, afet bölgesinde görev alan gönüllülerin duygusal yük ve tükenmişlik sendromu yaşadığı; buna karşın birçok ülkede bu kişilere yönelik psikolojik destek mekanizmalarının yetersiz olduğu belirtilmektedir (Carlton ve Wong, 2024; Johansson, 2024). Dolayısıyla bu çalışma, literatür ve sahadan elde edilen bulgulara dayanarak, afet gönüllülüğü sistemlerinin sadece sayı artışıyla değil, niteliksel olarak da geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymakta; sistemin etkinliğini artırmaya yönelik bütüncül öneriler sunmaktadır.

2. AFET GÖNÜLLÜĞÜNE YÖNETİMSSEL BAKIŞ

Uluslararası ölçekte afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri kapsamında afet gönüllülüğü, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB), Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenen politikalarla tanımlanmış ve teşvik edilmiştir. Afet gönüllülüğü, uluslararası düzeyde 20. yüzyılın ortalarından itibaren sistematik olarak gelişmeye başlamıştır. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) (SFDRR) BM Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) tarafından kabul edilen en kapsamlı ve en güncel afet yönetimi stratejisidir (UN, 2015a). SFDRR'a göre gönüllülük afet risk azaltma politikalarında toplum temelli çözümler geliştirilmesini teşvik eder. Belgede yerel toplumların afet yönetimine katılımını sağlamak için gönüllü organizasyonların güçlendirilmesi gerektiğini belirtilir. Sivil toplum kuruluşları (STK), gönüllü gruplar ve topluluk liderleri, afet bilincinin yaygınlaştırılması sürecinde kritik aktörler olarak kabul edilir. SFDRR'nin selevi olan Hyogo Çerçeve Eylem Planı 2005-2015 (HFA), afetlere karşı toplumların dayanıklılığını artırmayı amaçlayan ilk uluslararası girişimlerden biridir. HFA'da gönüllük afet risk azaltma politikalarının hayata geçirilmesinde halkın aktif rol almasını teşvik eder (Hyogo Çerçeve Belgesi, 2005). Toplumun afet risklerini azaltma konusunda farkındalığının artırılmasında gönüllülerin kritik bir role sahip olduğunu belirtir. AB, afet gönüllülüğünü kurumsal hale getirmek ve sınır ötesi iş birliğini artırmak için çeşitli mekanizmalar geliştirmiştir. Bunların başında AB Sivil Koruma Mekanizması (CPM) gelmekte olup, mekanizma afet gönüllülerini koordine eden resmi bir yapıdır (URL-1). Avrupa Gönüllü İnsani Yardım Programı (EU Aid Volunteers) hâlihazırda AB genelinde gönüllülerin afet risk azaltma çalışmalarına katılımını teşvik etmektedir.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden (SKH) (2015-2030) Hedef 11 "Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar (afetlere karşı dayanıklı yerleşimler)" ve Hedef 13 "İklim değişikliği ve afetlere karşı acil eylem çağırısı" doğrudan afet yönetimi ve gönüllülük ile ilişkilidir (UN, 2015b). Küresel İnsani Yardım Zirvesi (2016) ise gönüllülüğün afet yardımları ve insani yardım süreçlerinde daha etkin rol oynaması gerektiği vurgulanmıştır. Zirvede Gönüllülerin afet sonrası hızlı müdahale kapasitesini artırmak için dijital koordinasyon sistemlerinin geliştirilmesi önerilmiş, afet bölgesindeki gönüllülerin çalışma sürekliliğini sağlamak için uzun vadeli destek mekanizmalarının kurulmasının gerektiği vurgulanmıştır (UN, 2016).

Tablo 1. Afet gönüllülüğünün uluslararası afet risk azaltma stratejilerindeki yeri ve öneminin kronolojik olarak gösterimi (Söz konusu belgelerin incelenmesi ile yazar tarafından üretilmiştir)

Yıl	Önemli Gelişme	Açıklama
1948	Kızılhaç ve Kızılay Federasyonu	Uluslararası insani yardım ve gönüllülük faaliyetlerinin genişletilmesi sağlandı.
1971	BM Afet Yardım Koordinasyon Ofisi (UNDRO)	Küresel afet yardımının koordinasyonunu sağlamak için kuruldu.
1991	BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA)	Afet gönüllülerinin uluslararası organizasyonu
2005	Hyogo Çerçeve Eylem Planı	Afet risk azaltma ve gönüllü katılımının artırılmasına yönelik küresel ilkeler belirlendi.
2015	Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi	Afet risk yönetiminde toplumsal katılımın artırılması hedeflendi.
2015	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	Hedef 11 ve Hedef 13 ile gönüllülük vurgusu yapıldı.
2016	Küresel İnsani Yardım Zirvesi	İnsani yardım süreçlerinde gönüllülüğün önemine değinildi.

2.1. Afet Gönüllülük Sisteminin Gönüllü Yönetimi, Eğitim, Koordinasyon ve Sürdürülebilirlik Perspektifinden Değerlendirmesi

Dünya çapında afet yönetiminde gönüllülük sistemleri çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Afet gönüllülüğü, özellikle büyük çaplı felaketlerde kaotik bir hal alabilmektedir. Gönüllü katılımı, afet yönetimi süreçlerinde hayati bir yer tutsa da, birçok yapısal sorun ve zorluğu da barındırmaktadır. Ülkemizde Kahramanmaraş depremleri sırasında da benzer sorunlar gözlemlenmiş, gönüllülerin büyük bir kısmı plansız bir şekilde sahaya ulaşmış ve organizasyon eksikliği nedeniyle etkili bir çalışma yapılamamıştır (Paciarotti ve ve koordinasyon eksiklikleri bu etkinliği azaltmaktadır. Bu çalışmada Türkiye, ABD, Avrupa Kızılhaçı, Japonya, Almanya, İtalya, Norveç, Belçika, Danimarka, Endonezya, Filipinler, Asya (Nepal, Hindistan, Bangladeş) ve Latin Amerika (Peru)'nın afet gönüllülük sistemleri kıyaslanarak sistemin eksiklikleri ve aksayan yanları ortaya koyulmuştur. Söz konusu ülkelerden bazılarının gönüllülük yönetim sistemleri aşağıda özetlenmiştir.

ABD'de FEMA tarafından yönetilen ulusal gönüllülük ağı, eğitilmiş gönüllülerin afet anında sahaya hızlı bir şekilde yönlendirilmesini sağlamaktadır. Bu model, spontane gönüllülerin de belirli bir çerçevede çalışmasını teşvik etmektedir (Kaur vd., 2024, Merkes vd., 2024, Paciarotti ve Cesaroni, 2020). Katrina Kasırgası sonrası yapılan araştırmalar, afet sonrası gönüllülüğün bireysel ve toplumsal dayanıklılık faktörleriyle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir (Thomas vd., 2024). Diğer yandan Latin Amerika (Peru) Lima'da yapılan çalışmalar, yerel yönetimlerin afet yönetim politikalarına afet gönüllülerini dahil etmekte yetersiz kaldığını göstermektedir (Torres Mallma, 2024). Avrupa'daki Kızıl Haç örgütleri, gönüllülük süreçlerini dijitalleşme ve organizasyonel öğrenme modelleri ile güçlendirmiştir (Max vd., 2024). Almanya, İtalya, Belçika ve Norveç'te yapılan araştırmalar, gönüllülerin afet yönetimine entegrasyonu konusunda ülkeler arasında büyük farklılıklar olduğunu göstermektedir. Örneğin, Almanya'da afet yönetiminde gönüllüler kritik bir yer tutarken, spontane gönüllülerin profesyonel ekiplerle nasıl daha uyumlu çalışabileceği hala tartışılmaktadır (Sperling ve Schryen, 2022). Norveç'te ve Almanya'da gönüllüler resmi sigorta sistemlerine dahil edilirken, Belçika'da spontane gönüllülüğe karşı daha mesafeli bir yaklaşım benimsenmiş, Danimarka'da ise gönüllülerin entegrasyonu konusunda daha esnek bir model önerilmektedir (Nahkur vd. 2022, Nielsen, 2024). 1966'daki büyük sel felaketi sonrasında gönüllülerin koordinasyonunun önem kazandığı görülmüştür. Daha sonraları 1992'de İtalya, gönüllülüğü sivil koruma sisteminin ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir (Paciarotti ve Cesaroni, 2020). Norveç ve Almanya gibi ülkelerde, gönüllüler için dijital kayıt sistemleri bulunurken Türkiye'de bu sistemlerin tam oturmaması nedeniyle, gönüllülerin hangi bölgede,

hangi yetkinlikte çalışacağı konusunda büyük belirsizlikler yaşanmaktadır (Paudel vd. 2024). Asya (Endonezya ve Filipinler) ülkelerinde, yerel yönetimlerin kadınların afet gönüllülüğüne katılımını artırmaya çalıştığı, ancak bunun uygulamada tam olarak başarısız olduğu görülmektedir (Septayana ve Fortuna, 2023). Nepal, Hindistan ve Bangladeş'te geleneksel bilgi sistemlerinin afet yönetimine entegre edilmesi gerektiği ancak bu entegrasyonun yeterince sağlanmadığı görülmektedir (Paudel vd. 2024). Tayvan ve Danimarka'da yapılan çalışmalar, gönüllülerin eğitiminin artırılmasının afetlere müdahale kapasitesini artırdığını da göstermektedir (Tang vd. 2024).

Dünya genelinde afet gönüllülüğü, yalnızca gönüllü bireylerin katkısıyla değil, aynı zamanda devletlerin oluşturduğu yasal ve kurumsal altyapılarla desteklenmektedir. Birçok ülkede afet gönüllülüğü, yalnızca iyi niyetli katılım değil, aynı zamanda belirli yasal düzenlemelere dayanan organize bir sistem olarak da yapılandırılmıştır. Japonya, ABD, Almanya ve Filipinler gibi ülkeler, gönüllülüğü afet yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak ele almış ve bu yapıyı yasal belgeler, yönetmelikler ve yerel uygulamalarla sistematik hale getirmiştir. Bu ülkelerde gönüllülerin eğitimi, sahaya görevlendirilmesi, denetlenmesi ve hukuki güvenceleri açık bir biçimde tanımlanmıştır. Japonya'da afet gönüllülüğü, "Disaster Countermeasures Basic Act (1961)" ve bu yasa kapsamında oluşturulan yerel düzeydeki BOKOMI (Disaster Prevention Neighborhood Organizations) aracılığıyla yürütülmektedir. Bu yapılar, belediyelerce denetlenmekte ve gönüllülerin eğitim, görev tanımları ve tatbikat yükümlülükleri yasal güvence altına alınmaktadır (Nakano ve Yamori, 2024). ABD'de, gönüllülerin ulusal düzeyde yönetimi Volunteer Protection Act (1997) ile yasal bir çerçeveye oturtulmuş; afet yönetiminde ise FEMA'nın Community Emergency Response Teams (CERT) programı yoluyla gönüllülerin eğitimi, görevlendirilmesi ve sahada sorumluluk alması yasal prosedürlerle tanımlanmıştır (Clay vd., 2024). Almanya'da, Federal Teknik Yardım Kurumu (THW) ve Gönüllü İtfaiyeler (FFW), Federal Sivil Koruma Yasası kapsamında görev yapmakta olup gönüllülerin eğitimi, yetkilendirilmesi ve sahadaki güvenlikleri ayrıntılı şekilde yasal metinlerle düzenlenmiştir (Sperling ve Schryen, 2022). Filipinler'de ise afet gönüllülüğü, Philippine Disaster Risk Reduction and Management Act (2010) kapsamında tanımlanmakta ve Toplum Tabanlı Afet Risk Azaltma (CBDRM) ilkelerine dayalı olarak yerel yönetimler tarafından organize edilmektedir (Ner vd., 2022). Afet gönüllülüğünün başarılı ve sürdürülebilir olabilmesi için yalnızca iyi niyetli çağrılarla değil, aynı zamanda yasal dayanaklara sahip, denetlenebilir ve sürdürülebilir modellerle desteklenmesi gerektiği aşikardır.

Türkiye'de 1999 Marmara Depremi sonrası afet gönüllülüğüne olan ilginin artmasıyla AKUT ve Kızılay gibi STK'lar daha sistematik bir şekilde organize edilmeye başlamıştır. AFAD'ın kurulması ve gönüllülük sistemini kurgulanmasıyla, sivil toplum kuruluşları ile afet gönüllülüğünü desteklemek için yoğun projeler başlatılmıştır (URL-2). Türkiye'de gönüllülüğe ve gönüllülük yönetimine sistematik yaklaşımın temelini AFAD tarafından hazırlanan "AFAD Gönüllülüğüne İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge"si oluşturmaktadır. Türkiye'de afet gönüllülüğünün kurumsal zemine oturtulması amacıyla, 15 Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe giren Yönerge, gönüllü sisteminin yapısal, işlevsel ve etik temellerini belirlemektedir. Yönergenin amacı, Türkiye genelinde afet gönüllülerinin başvuru, eğitim, görev, hak, yükümlülük ve değerlendirme süreçlerini standart bir yapıya kavuşturmadır. Bu yönerge gönüllülük sürecini sadece niyet temelli bir katılım olmaktan çıkarmış, çok kademeli, dijital temelli, ölçülebilir ve sürdürülebilir bir kurumsal modele dönüştürmeyi hedeflemiştir (AFAD, 2021). Yönergeye göre, afet gönüllüsü olmak isteyen bireyler e-Devlet üzerinden başvuru yaparak sisteme kaydolmakta ve üç ana aşamada eğitim sürecine tabi tutulmaktadır:

- Temel Eğitim: Afet farkındalığı, ilk yardım, tahliye ve kriz yönetimi konularını içeren çevrimiçi içerikler,
- Destek Eğitimleri: Lojistik, arama-kurtarma desteği, psiko-sosyal destek gibi temalara yönelik yerel AFAD birimleri tarafından verilen yüz yüze uygulamalı eğitimler,
- Uzmanlık Eğitimleri: İleri düzey teknik beceri ve profesyonel müdahale gerektiren alanlarda uzmanlık sertifikalarıyla verilen eğitimler.

Bu sistemde gönüllülere, her bir faaliyetleri için hizmet puanı verilmekte, gönüllü profilleri performans odaklı bir dijital portföy içinde sürekli olarak güncellenmektedir. Gönüllülerin afet öncesi ve sonrası süreçlerde hangi görevlerde çalışabilecekleri, bu puanlama sistemi ve aldıkları eğitim düzeyine göre belirlenmektedir. Ayrıca gönüllüler, sahada aktif görev almadan önce AFAD İl Müdürlükleri tarafından çağrılmakta ve gönüllü görev emirleriyle sahaya yönlendirilmektedir. Yönergede ayrıca kurumsal gönüllülük uygulamaları da tanımlanmıştır. Kamu kurumları, belediyeler, özel sektör ve üniversiteler; kendi personellerini AFAD Gönüllülük Sistemi'ne entegre ederek afet öncesi hazırlık tatbikatlarına ve farkındalık programlarına dâhil edebilmektedir. Bu durum, Türkiye'deki gönüllülüğü bireysel çabanın ötesine taşıyarak örgütlü, çok aktörlü ve sistematik bir yapı haline getirmiştir.

2021 yılından beri belli usul ve esaslar çerçevesinde uygulanan AFAD koordinasyonundaki afet gönüllülüğü için 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri bir sınav olmuş ve sistemin güçlü ve eksik yanlarını gözler önüne sermiştir (Roine, 2024; Sagioglu vd., 2024, Sari ve Özer, 2024). Her ne kadar sahada çok sayıda gönüllü mobilize edilmiş olsa da, gönüllülük sisteminin mevcut yapısı, bu ölçekteki bir afet için yeterli düzeyde koordinasyon, hazırlık ve sürdürülebilirliği sağlayamamıştır. Bu durum, hem lojistik karmaşaya hem de psikolojik yıpranmalara yol açmıştır (Bolat ve Öztö, 2024). Sahada yer alan genç gönüllüler, yoğun stres ve fiziksel koşullar altında güvenlik kurallarını ihlal etme eğilimi göstermiştir. Bu durum, afet operasyonlarının güvenliğini ve sürdürülebilirliğini tehlikeye atan önemli bir bulgu olarak dikkat çekmiştir. Ayrıca, gönüllülerin bir kısmının afet alanındaki temel görev tanımlarına dair yeterli eğitime sahip olmadan sahaya girmesi, hem gönüllülerin güvenliğini hem de resmi kurumlarla eşgüdümünü zayıflatmıştır. (Aksoy vd., 2025). Buna ek olarak, "dışlanma paradoksu" kavramı, Kahramanmaraş depremleri özelinde de kendisini göstermiştir. Resmi kurumlar, gönüllüleri afet sahasına dahil etme konusunda bazı durumlarda kararsızlık yaşamış, gönüllü katkılarını dışlama eğilimi göstermiştir (Pichler, 2024). Bu durum, gönüllülerin katkı sunabileceği alanların istemsiz de olsa etkisiz kalmasına neden olmuştur. Oysa kişilerin spontan olarak oluşturduğu "acil durum topluluklarının, özellikle afetlerin ilk saatlerinde en hızlı tepki veren unsurlar olduğu literatürde de vurgulanmaktadır (Johansson, 2024). Motivasyon açısından bakıldığında, Kahramanmaraş depremlerinde görev alan gönüllüler arasında en güçlü motivasyon kaynağı "hayat kurtarmak" olmuştur. Ancak motivasyonun sürdürülebilirliği için psikolojik destek, yeterli koordinasyon ve görev tanımlarının net olması büyük önem taşımaktadır. Gönüllülerin bir kısmı afet alanında yorgunluk, tükenmişlik ve yalnızlık belirtileri göstermiştir. Bu da gönüllülerin uzun süreli saha etkinliklerine katılımını olumsuz etkilemiştir (Carlton ve Wong, 2024). Kahramanmaraş'ta yalnızca %25.7'si çocuk hakları eğitimi almış olan AFAD ve UMKE'nin gönüllüleri, sahada özellikle çocukların psikososyal ihtiyaçlarını karşılamak için üstün bir çaba sarf etmiştir (Yiğitbaş ve Kayağdı, 2025).

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında Tablo 2'de ülkemizin ve farklı ülkelerin afet gönüllülük sistemlerinin gönüllü yönetimi, sistemdeki eğitim ve koordinasyonun rolü ve önemini ve mevcut haliyle sistemin sürdürülebilirliğinin kıyaslaması sunulmuştur.

Dünya genelinde afet gönüllülerinin görevleri ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, genel olarak sorumlulukları aşağıda belirtilen başlıklarda toplamak mümkündür.

1. Acil Müdahale ve Arama Kurtarma: Enkaz altındaki bireyleri kurtarmak, ilk yardım sağlamak.
2. Lojistik Destek: Gıda, su, barınma ve tıbbi malzeme dağıtımı.
3. Psikososyal Destek: Afetzedelerin psikolojik ve sosyal destek ihtiyaçlarını karşılamak.
4. Toplumu Bilinçlendirme ve Eğitim: Afet öncesinde toplumu bilinçlendirmek ve risk azaltma stratejileri konusunda eğitim vermek.
5. Bilgi ve Teknoloji Kullanımı: Dijital haritalama, veri analizi ve kriz yönetimi platformlarını kullanarak yardım operasyonlarını koordine etmek.

Tablo 2. Ülkelerin gönüllülük sistemlerinin yönetsel, eğitim, koordinasyon ve sürdürülebilirlik karşılaştırması (Söz konusu belgelerin incelenmesi yazar tarafından yapılmıştır)

Ülke	Gönüllü Yönetimi	Eğitim ve Koordinasyon	Sürdürülebilirlik
Türkiye	AFAD ve STK'lar tarafından yönlendiriliyor	Eğitimsiz ve spontane gönüllüler fazla	Kriz anında yoğun, uzun vadede az
ABD	FEMA koordinasyonunda yürütülüyor	Önceden kayıtlı ve eğitilmiş gönüllüler çağrılıyor	Ulusal ve yerel seviyede destekleniyor
Kızıl Haç	Dijital platformlarla destekleniyor	Eğitim ve sürekli gelişim programları mevcut	Güçlü kurumsal destek ve süreklilik sağlanıyor
Almanya	Resmi ve gönüllü ekipler arasında organizasyon var	Spontane gönüllüler ile resmi ekipler arasında gerilim yaşanıyor	Kurumsal gönüllülük güçlü, ancak spontane gönüllülük yönetiminde eksiklikler var
İtalya	Yerel sivil savunma ekipleriyle entegre	Zorunlu eğitim ve kayıt sistemleri mevcut	Sürekli eğitim ve finansal destek sağlanıyor
Norveç, Belçika	Dijital platformlar ve yerel yönetimler ile yönetiliyor.	Spontane gönüllülük düzenlenmiş, ancak entegrasyon eksik	Genel olarak güçlü STK yapıları mevcut
Danimarka	Dijital platformlar ve yerel yönetimler ile yönetiliyor.	Spontane gönüllüler düzenli bir sistemle entegre ediliyor	Güçlü STK yapıları mevcut
Endonezya, Filipinler	Yerel yönetimler ve uluslararası STK'larla yürütülüyor.	Kadınların ve dezavantajlı grupların katılımı düşük	Kadın odaklı gönüllülük artış gösteriyor ancak destek mekanizmaları zayıf
Asya (Nepal, Hindistan, Bangladeş)	Geleneksel bilgi sistemleriyle entegre edilmeye çalışılıyor.	Bilgi sistemleri modern afet yönetimiyle tam entegre değil	Katılım oranları düşük, yerel bilgiler etkili
Latin Amerika (Peru)	Merkezi yönetim tarafından yürütülüyor.	Yerel yönetimler ve gönüllüler arasında kopukluk var.	STK'lar ile iş birliği geliştirilmeye çalışılıyor.

2.2. Afet Gönüllülük Sisteminin Yönetimsel Eksiklikleri ve Temel Sorunları

Ülkeden ülkeye değişim gösteren afet gönüllülük sistemlerinin yönetsel olarak farklı bakış açılarına sahip olduğu ve buna bağlı olarak da bazı önemli sorunlarla sistemin idame ettirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Buna göre gönüllülük sisteminin eksik yanları ve temel sorunları aşağıda özetlenmiştir.

- **Koordinasyon ve Yönetim Eksikliği:** Afet sırasında gönüllülerin organize edilmesi, kriz anında hızlı ve etkin bir şekilde yönetilmeleri zor olmaktadır (Merkes vd.,2024). Resmi ve gayri resmi afet müdahale ekipleri arasında yaşanan çatışmalar da bu sorunu büyütülmektedir (Sperling ve Schryen, 2022). Afet bölgelerine gelen gönüllülerin etkin bir şekilde organize edilememesi, kaynak israfına ve operasyonların aksamasına neden olmaktadır (Paciarotti ve Cesaroni, 2020). Özellikle spontane gönüllülerin organize edilmesinde büyük zorluklar yaşanmaktadır.
- **Eğitim ve Yetkinlik Eksikliği:** Gönüllülerin çoğu afet yönetimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığında, yanlış müdahaleler ciddi riskler doğurabilmektedir (Paciarotti ve Cesaroni, 2020). Spontan gönüllüler genellikle afet durumlarında profesyonel eğitim almamış kişiler olup bu durum, müdahale sürecini aksatabilmekte ve istenmeyen kazalara yol açabilmektedir (Daddoust vd. 2021, Whittaker vd. 2015). ABD, Almanya ve Japonya'da afet gönüllüleri önceden sertifikasyon süreçlerinden geçerken, çoğu ülkede sertifikalı gönüllü oranı düşük kalmaktadır (Tang vd. 2024).
- **Hukuki belirsizlikler:** Afet bölgelerinde görev yapan gönüllülerin yasal haklarının ve güvenlik önlemlerinin net olmaması, özellikle kurumsal gönüllülük çerçevesinde sorunlara yol açmaktadır (Tsai vd. 2024).
- **Teknolojik Yetersizlik ve Bilgi Paylaşımı Sorunu:** Dijital platformlar ve veri tabanları sayesinde gönüllülerin daha iyi organize edilmesi mümkün olsa da, birçok ülkede bu sistemler etkin bir şekilde kullanılmamaktadır (Kankanamge vd. 2019). Malezya'da afet risk yönetimi çalışmalarında dijital ikizler ve veri odaklı sistemlerin kullanımı teşvik

edilirken, Türkiye ve Bangladeş'te bu sistemlerin yeterince entegre edilmediği görülmektedir (Macatulad ve Biljecki, 2024, Haque ve Fatema, 2022).

- **Lojistik ve Ekipman Sorunları:** Gönüllülerin afet bölgelerine ulaşımı, konaklaması ve gerekli ekipmanların temin edilmesi konusunda yetersizlikler yaşanmaktadır (Breen vd., 2024).
- **Toplumun Algısı ve Uzun Vadeli Gönüllü Katılımı Sorunu:** Peru ve Bangladeş'teki çalışmalarda, merkezi planlı afet yönetim programlarının halkın algısı ve yerel bilgiyle uyumlu olmadığı etkisiz hale geldiği tespit edilmiştir (Torres Mallma, 2024, Haque ve Fatema, 2022). Kriz anında yoğun gönüllü katılımı görülsede, uzun vadeli sürdürülebilirliğin genellikle sağlanamadığı, gönüllülerin çoğunun, afetin ilk günlerinde sahada bulunup, uzun vadeli çalışmalarda sürdürülebilir bir destek sağlanamadıkları belirtilmiştir (Demirbilek ve Öztürk, 2023, Paciarotti ve Cesaroni, 2020).
- **Psikolojik Yük ve Tükenmişlik:** Malezya'daki afet gönüllüleri arasında yapılan araştırmalar, uzun süreli sahada çalışmanın tükenmişlik ve travma sonrası stres bozukluğu (PTSD) riskini artırdığını göstermektedir (Chen et al. 2021). Malezya ve Tayvan gibi ülkelerde, uzun süreli afet gönüllülüğü yapanlar için tükenmişlik sendromu riskine karşı önlemler alınırken, Türkiye'de bu konu halen yeterince ele alınmamaktadır (Tang vd. 2024).
- **Resmi Kurumlarla Entegrasyon Eksikliği:** Avrupa'da yapılan çalışmalar, gönüllülerin afet yönetim sistemlerine entegrasyonunda önemli eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır (Nahkur vd.2022).
- **Kadınların Afet Gönüllülüğüne Katılımı:** Özellikle Asya ülkelerinde yapılan çalışmalara göre, kadınların afet gönüllülüğüne katılımı teşvik edilse de, uygulamada birçok zorluk bulunmaktadır. Türkiye'de kadınların afet sonrası yardım süreçlerine katılımı AB ülkelerine kıyasla düşüktür. Özellikle lojistik ve sahada çalışma gibi alanlarda kadın gönüllüler yeterince desteklenmemektedir (Septayana ve Fortuna, 2023).

2.3. Afet Gönüllülük Sisteminin Etkin ve Verimli Hale Getirerek Sürdürülebilirliğin Sağlanması İçin Yapılması Gerekenler

Ülkelere göre farklılık gösteren ve bu farkın temelinde ülkelerin afet yönetim sistemleri, toplumsal farkındalık seviyeleri, afet kültürleri vb. etmenlerin oluşturduğu afet gönüllülük sistemleri mevcut halinden daha sürdürülebilir hale getirilmelidir. Bunun için öncelikle mevcut sistemlerin aksayan ve eksik yanlarının tespit edilmesi ve bunların iyileştirilmesi için neler yapılması gerektiğinin planlanması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada birden fazla ülkenin afet gönüllülük sistemleri gerek yönetsel açıdan gerekse risk azaltma politikalarına uyum açısından incelenmiş olup daha etkin ve verimli hale getirilmesi için aşağıdaki alanlarda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

- **Dijital Koordinasyon Platformları:** Afet öncesi dijital koordinasyon platformları geliştirilmeli, tüm gönüllülük paydaşlarının bilgileri bu platformlara ve mobil uygulamalara yüklenmelidir. Afet sırasında ise gönüllülerin etkili bir şekilde yönlendirilmesi için bu dijital platformların kullanımı teşvik edilmelidir (Macatulad ve Biljecki, 2024). Söz konusu dijital platformda gönüllülerin yetkinliklerine göre atanmasını sağlayacak alt sistemlerin geliştirilmesi de elzemdir (Yazdani ve Haghani, 2024, Norizan vd. 2021).
- **Zorunlu Eğitim ve Sertifikasyon:** Afet öncesi gönüllülerin zorunlu bir eğitim sürecinden geçmesi sağlanarak daha bilinçli bir destek mekanizması oluşturulabilir (Paciarotti ve Cesaroni, 2020). Gönüllülere yönelik temel afet bilinci, psikolojik dayanıklılık ve müdahale eğitimlerinin yaygınlaştırılması da gerekmektedir. (Thomas vd.2024, Tang vd., 2024).
- **Toplum Katılımı ve Geleneksel Bilginin Kullanımı:** Nepal, Hindistan ve Bangladeş'te yapılan çalışmalarda gösterildiği gibi, yerel halkın geleneksel bilgi ve becerileri afet yönetimine dahil edilmelidir (Paudel vd., 2024).

- **Afet Sonrası Psikolojik Destek Programları:** Gönüllülerin afet sonrası psikolojik olarak desteklenmesi, uzun vadeli gönüllü bağlılığını artırabilir (Paciarotti ve Cesaroni, 2020 - Tsai vd. 2024) .
- **Uluslararası İşbirlikleri:** Başarılı ülkelerden örnekler alınarak daha etkin bir gönüllülük yönetimi modeli oluşturulabilir (Paciarotti ve Cesaroni, 2020, Max vd., 2024).
- **Kapsayıcı Gönüllülük Politikaları:** Özellikle daha kapsayıcı gönüllülük politikaları üretilmelidir. Özellikle kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların afet gönüllülüğüne katılımını artırmak için özel stratejiler geliştirilmelidir (Septayana ve Fortuna, 2023).
- **Afet Sonrası Hareketlilik ve Göç Analizleri:** Özellikle Türkiye’de Kahramanmaraş depremleri sonrası yapılan çalışmalar, afet sonrası nüfus hareketliliğinin tahmin edilerek lojistik planlamanın buna göre yapılması gerektiğini göstermektedir (Varol vd. 2024).
- **Spontane Gönüllülerin Daha Etkili Entegrasyonu:** Danimarka modeli gibi, spontane gönüllüler için kayıt sistemleri ve yönlendirme mekanizmaları geliştirilmelidir (Nielsen, 2024).

2.4. Dünyada ve Türkiye’de Afet Gönüllüleri Sayısının Yıllara Göre Değişimi

Afet gönüllülüğü sayıları, doğal afetler sonrası toplumsal reflekslerle hızla artabilmekte, ancak bu artışların uzun vadeli sürdürülebilirliği çoğu zaman sınırlı kalmaktadır. Türkiye özelinde, AFAD tarafından yürütülen gönüllülük sistemine kayıtlı kişi sayısı, 6 Şubat 2023 depremleri öncesinde yaklaşık 624.000 iken, afet sonrası sadece iki ay içinde bu sayı 1 milyon 390 bine yükselmiştir (AFAD, 2023). Bu dikkat çekici artış, afetin şiddeti, medya görünürlüğü ve dijital kayıt sistemlerinin kolaylaştırıcı etkisiyle açıklanabilmektedir. Ancak izleyen aylarda aktif gönüllü katılımında bir yavaşlama eğilimi gözlenmiş; gönüllü kayıtlarının sahaya yansıma oranı sınırlı kalmıştır (Baran, 2024).

Benzer bir dinamik Japonya örneğinde de gözlenmiştir. 1995 Kobe Depremi, ülkede gönüllülüğün "kurumsal bir sorumluluk" olarak yeniden tanımlandığı bir dönüm noktası olmuştur. Depremi ardından yalnızca iki ay içinde 1 milyonun üzerinde gönüllü sahaya ulaşmış, bu durum "gönüllülüğün ilk yılı" olarak adlandırılmıştır. Ancak sonraki yıllarda gönüllü sayısında dalgalanmalar olmuş, özellikle 2011 Tohoku Depremi sonrası bir artış daha yaşanmış, izleyen beş yılda ise bu sayılar tekrar azalma eğilimine girmiştir (Iizuka ve Aldrich, 2020).

Birleşmiş Milletler Gönüllülük Programı (UNV) tarafından yayınlanan 2022 raporuna göre, dünya genelinde gönüllülükte pandeminin etkisiyle kısa vadeli bir düşüş gözlenmiş, ancak kriz dönemlerinin ardından gönüllülük katılımında tekrar artış yaşanmıştır. Örneğin, UNV sisteminde 2019’da 605 olan gönüllü sayısı, 2022 sonunda 736’ya, 2023 yılında ise 709’a ulaşmıştır. Ancak gönüllülüğün dağılımı, coğrafi ve sektörel olarak eşit değildir; kriz dönemlerinde kısa süreli artışlar görülse de bu artışlar uzun vadeli gönüllülük yapıları oluşturmadığı sürece sürdürülebilir olmamaktadır (UNV, 2022; UNV,2023).

IFRC’nin Küresel Gönüllülük Raporu da bu bulguları desteklemektedir. Örgüte bağlı gönüllü sayısı her yıl ortalama 17 milyon kişi civarında sabitlenmiş görünse de, çatışma, afet ve kriz bölgelerinde gönüllü akışında ani sıçramalar ve sonrasında dramatik düşüşler gözlemlenmektedir. Bu durum, gönüllülüğün yapısal olarak sürekli hale getirilmesi gerektiğini ve yalnızca afet sonrası reflekslere dayanamayacağını ortaya koymaktadır (IFRC, 2015).

Diğer taraftan afet gönüllülüğünün zaman içindeki değişimi, ülkelerin afet yönetim sistemlerine yaptıkları yatırımlar, büyük çaplı afet olayları ve toplumsal farkındalık seviyeleri ile doğrudan ilişkilidir. Dünya genelinde ve Türkiye’de afet gönüllülerinin sayısı, belirli dönemlerde değişim göstermiştir. Türkiye’de gönüllü sayısındaki önemli artışlar, büyük afetlerden sonra gerçekleşmiştir. 1999 Marmara Depremleri sonrası AKUT ve Kızılay gönüllülerinin artması, AFAD’ın daha fazla gönüllüye sistematik olarak afet farkındalık eğitimi vermesi, 2021 yılından itibaren resmi bir gönüllülük sisteminin kurulması ve 2023 Kahramanmaraş Depremleri

sonrasında toplumsal farkındalığın artması Türkiye’deki afet gönüllüsü sayısına ivme kazandırmıştır.

Dünya genelinde ise afet gönüllülerinin artışı, büyük çaplı afetler ve uluslararası afet yönetimi politikalarının değişimiyle de doğrudan ilişkilidir. Dünya genelinde afet gönüllülüğündeki en büyük sıçramalar, 2004 Hint Okyanusu Tsunamisi, 2010 Haiti Depremi ve 2020 COVID-19 pandemisi ile yaşanmıştır. Dijital platformların gelişmesi, sosyal medyanın etkisi ve kurumsal gönüllülük projeleri de gönüllü sayılarındaki artışı olumlu yönde etkilemiştir. Tablo 3’de dünyada ve Türkiye’de afet gönüllülük sayılarında artışa neden olan trendler özetlenmiştir.

Tablo 3. Afet Gönüllü Sayısında Artışa Neden Olan Öne Çıkan Afetler ve Politik Gelişmeler (Söz konusu belgelerin incelenmesi tarafından yazar tarafından üretilmiştir)

Yıl	Türkiye	Dünya
1990-1999	Marmara depremi sonrası gönüllülüğe olan ilginin artması	ABD’de FEMA, Avrupa’da sivil koruma mekanizmalarının genişlemesi
2000-2005	Hyogo Çerçevesi ve STK’ların genişlemesi ile gönüllü sayısında artış.	Marmara depremi ve 2004 Hint Okyanusu Tsunamisi sonrası uluslararası gönüllülük faaliyetlerinde artış
2010	AFAD’ın kuruluşu ve sistemli eğitimlerin başlaması.	Haiti depremi ve Japonya’daki Tohoku depremi sonrası gönüllü organizasyonlarının büyümesi
2015	Sendai Çerçevesi’ne uyum, AFAD gönüllülük projelerinin başlatılması	Sendai Çerçevesi ve BM’nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda gönüllülüğün teşvik edilmesi
2020	COVID-19 pandemisi, Elazığ depremi sonrası farkındalık artışı	COVID-19 pandemisi sürecinde gönüllü sayısının maksimum seviyeye ulaşması
2023	Kahramanmaraş depremleri sonrası gönüllülük seviyesinde olağanüstü artış.	Kahramanmaraş depremleri ve diğer afetler sonrası, gönüllülük hareketlerinde artış

Diğer taraftan araştırmalar göstermiştir ki belli toplumsal olgular afet gönüllülük sayılarının azalmasına da neden olmaktadır. Bu azalma toplumların afet farkındalık seviyelerine göre değişkenlik gösterse de bu durum temelde dört başlık altında açıklanabilir.

- 1- Afet Unutkanlığı ve Toplumsal İlgisizlik: Büyük afetlerden sonra gönüllü sayısı artsa da, zaman içinde insanlar gönüllülükten çekilmektedir. Örneğin Türkiye’de 1999 depreminden sonra gönüllü sayısı artmış, ancak 2010’a kadar düşüş yaşanmıştır.
- 2- Koordinasyon Eksikliği ve Bürokratik Engeller: Gönüllülerin sahada etkili çalışamaması, koordinasyonsuzluk nedeniyle motivasyon kaybına yol açmaktadır.
- 3- Ekonomik Kriz ve Kaynak Eksikliği: Ekonomik kriz dönemlerinde gönüllülük faaliyetlerine katılım düşmektedir. Örneğin COVID-19 sonrası birçok ülkede ekonomik sıkıntılar nedeniyle gönüllü programları bütçe kesintisine uğramıştır.
- 4- Tükenmişlik Sendromu ve Psikolojik Etkiler: Gönüllülerin uzun süreli afetlerde psikolojik olarak yorulması ve tükenmişlik yaşaması, gönüllü sayısını düşürebilir. Haiti Depremi sonrası uzun süre sahada kalan gönüllülerde ciddi tükenmişlik vakaları gözlemlenmiştir.

2.5. Afet Öncesi ve Afet Risk Azaltma (ARA) Sürecinde Gönüllülük Olgusu

Dünya genelinde birçok ülke afet gönüllülüğünü sadece afet müdahalesi ve sonrası iyileştirme süreçlerinde değil, aynı zamanda afet öncesinde, özellikle afet risk azaltma (ARA) alanında da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Afet öncesi gönüllülük, toplumun afetlere karşı dirençli hale gelmesini sağlamak, afetlerin etkilerini minimize etmek ve erken uyarı sistemlerini güçlendirmek gibi kritik roller üstlenir. Bu kapsamda, afet risk azaltma stratejilerini gönüllüler aracılığıyla uygulayan başarılı ülke örneklerini aşağıda belirtilmiştir.

Japonya, afet öncesi gönüllülük konusunda dünyanın en ileri ülkelerinden biridir. Japonya, afet yönetiminde gönüllü katılımını teşvik eden kapsamlı stratejilere sahiptir. 1963 yılında yürürlüğe giren "Afet Önleme Temel Yasası", afet öncesi zarar azaltma çalışmalarına ağırlık vermekte ve gönüllü kuruluşların rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca, Japonya Afette Faaliyet Gösteren Gönüllü Kuruluşlar (JVOAD) gibi organizasyonlar, afetlerle ilgili gönüllü faaliyetlerin tarihsel ve yasal çerçevesini belirleyerek, yerel yönetimler ve diğer paydaşlarla iş birliğini güçlendirmektedir. Japonya Afet Önleme ve Müdahale Dernekleri (BOKOMI), yerel topluluklarda gönüllü afet eğitimleri düzenler. Yerelde gönüllüler "BOKOMI" (Yerel Afet Önleme Organizasyonları) aracılığıyla belirlenir. Afet hazırlık tatbikatları zorunludur ve halkın büyük bir kısmı eğitim almış gönüllülerden oluşur. Gönüllüler, binaların deprem dayanıklılığını test etme, tsunami erken uyarı sistemlerini işletme ve okullarda afet eğitimi verme gibi görevler üstlenir. Gönüllüler, hastaneler ve belediyeler ile iş birliği yaparak halkın deprem çantası hazırlaması, bina güçlendirme gibi konularda bilinçlendirme çalışmalarını da yapar. Ülkede öğrenciler, afet bilinci eğitimlerine erken yaşta başlar ve düzenli tatbikatlar yapar. Belediyeler, mahalle dernekleri ve kamu kurumları gönüllüleri eğitir ve sertifikalandırır. Yerel yönetimler ve Japon Afet Yönetim Ajansı (JMA), gönüllülük faaliyetlerini düzenli olarak denetler. Okullarda, iş yerlerinde ve belediyelerde zorunlu afet hazırlık tatbikatları düzenlenir. Gönüllülük sistemi, Japonya'daki "Sivil Savunma Yasası" ile desteklenir ve belediyeler bu süreci yönetir (Nakono ve Yamari, 2024).

ABD, afet gönüllülüğünü sadece afet sonrası değil, afet öncesi önleme ve hazırlık süreçlerinde de aktif olarak kullanmaktadır. FEMA, Toplum Acil Müdahale Ekipleri (CERT - Community Emergency Response Teams) ile yerel düzeyde afet hazırlık çalışmaları yürütür. Gönüllüler, yangın söndürme, hafif arama kurtarma, temel ilk yardım ve afet bilinci eğitimi gibi konularda hazırlanır. Bireyler ve yerel gruplar, afetler olmadan önce halkı bilgilendirmek ve afetlere dirençli hale getirmek için çalışır. Kasırga, sel ve orman yangını gibi afetler öncesinde halkın eğitilmesi için sürekli gönüllü projeleri yürütülür. ABD'de gönüllüler mahalle bazlı tatbikatlar ile tahliye yollarını test eder ve acil durum planlarını hazırlar. Orman yangınları öncesinde gönüllüler, riskli bölgelerde yangın yolu açma ve yanıcı malzemeleri temizleme işlerine destek olur. Kasırga ve fırtına öncesi evlerin çatılarının güçlendirilmesi, tahliye planlarının hazırlanması gibi teknik işlere yardımcı olurlar. CERT gönüllüleri, FEMA tarafından onaylı eğitimlerden geçerek sertifika alır. Bireyler, belediyeler ve sivil toplum örgütleri tarafından kayıt altına alınır. FEMA ve yerel yönetimler, gönüllüleri eğitmek ve denetlemekle yükümlüdür. Gönüllü ekiplerinin acil durum müdahalelerinde nasıl çalıştığı düzenli olarak tatbikatlarla test edilir (Clay vd., 2024).

Almanya, afet öncesinde gönüllüleri eğiterek toplumun dayanıklılığını artıran bir sistem geliştirmiştir. Federal Teknik Yardım Ajansı (THW), gönüllülerin afet öncesinde su baskınları, bina çökmesi ve diğer risklere karşı eğitim almasını sağlar. Gönüllü İtfaiye Teşkilatları (FFW), afet öncesi halkı bilgilendirme ve önleyici tedbirler konusunda çalışır. Gönüllüler, afet öncesi risk analizleri yapar ve belediyelerle iş birliği içinde erken önlemler alınmasını sağlar. Gönüllüler, sel risklerine karşı su tahliye sistemlerini denetler ve yerel yönetimlere teknik destek sağlar. Almanya'da halk, afet öncesi hazırlıklı olmak adına düzenli eğitimlere katılır. THW, gönüllü mühendisleri ve inşaat uzmanlarını riskli binaların önceden tespiti için kullanır. Böylece sismik risklerin ve bina güvenliğinin denetlenmesinde gönüllülerin iş gücünden de yararlanır. Elektrik kesintileri ve altyapı hasarlarının önlenmesi için gönüllüler teknik destek sağlar. THW ve FFW bünyesinde gönüllüler düzenli testlerden geçerek yetkinlik kazanır. Almanya'da gönüllüler, sivil savunma programlarına katılmak zorundadır ve temel afet müdahale eğitimi almak durumundadır. THW ve FFW gibi kuruluşlar, gönüllülerin faaliyetlerini yıllık olarak raporlar ve merkezi hükümete sunar. Almanya'da afet gönüllülüğü, eyalet hükümetleri ve yerel yönetimler tarafından sürekli olarak denetlenir (Nahkur vd., 2022).

Filipinler, sık sık kasırga ve sel felaketleri yaşadığı için afet öncesi gönüllülük sistemine büyük önem verir. Toplum Temelli Afet Risk Yönetimi (CBDRM) programları, halkın afetlere karşı erken önlem almasını sağlamaktadır. Gönüllüler, sel ve kasırga tahminleri doğrultusunda tahliye

planları oluşturur ve toplumları organize eder. Yerel halk, su taşkınlarını önlemek için baraj bakımı, ağaç dikimi ve çevre düzenlemesi gibi çalışmalara gönüllü olarak katılır. Kasırga mevsimi öncesinde düzenli olarak topluluklar seviyesinde gönüllü tatbikatlar yapılır. Gönüllüler, topluluk bazında erken uyarı sistemlerinin bakımına destek verir. Yerel halk, gönüllülerle birlikte afet senaryoları oluşturur ve tahliye planlarını test eder. Yerel belediyeler, Kızıllaç ve üniversiteler gönüllüleri eğitir ve kaydeder. Filipinler Afet Yönetim Ajansı (NDRRMC) gönüllüleri koordine eder ve faaliyetleri denetler. Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda Tablo 4’de Japonya, Almanya, ABD ve Filipinlerdeki afet gönüllülük sistemlerinin denetim mekanizması, gönüllü eğitim prosedürü ve süresi, gönüllülüğün afet öncesi rolü özetlenmiştir (Ner vd., 2022).

Tablo 4. Afet gönüllülük sistemlerinin denetim ve eğitim açısından kıyaslaması (Söz konusu belgelerin incelenmesi tarafından yazar tarafından üretilmiştir)

Ülke	Denetim mekanizması	Eğitim Süresi	Seçim Süreci	Afet Öncesi Aktif Rol
Japonya	JMA ve belediyeler	3-6 ay	3 aşamalı süreç: (1) Başvuru, Ön kayıt, (2) Eğitim - Sertifikasyon, (3) Deneme Tatbikatı	Çok yüksek
Almanya	THW - FFW	3-6 ay	4 aşamalı süreç: (1) Kayıt, (2) İlk eğitim, (3) Gelişmiş teknik eğitim, (4) Aktif görev onayı	Orta düzey
ABD	FEMA - yerel yönetimler	3-6 ay	3 aşamalı süreç: (1) FEMA eğitimi, (2) Sertifikalı eğitim, (3) Bölgesel tatbikatlar	Orta düzey
Filipinler	NDRRMC	3-6 ay	2 aşamalı süreç: (1) Toplum içi eğitim, (2) Bölgesel koordinasyon toplantıları	Çok yüksek

Türkiye’de afet gönüllülüğü ağırlıklı olarak afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçlerine odaklanmaktadır. Ancak, son yıllarda AFAD ve STK’lar, Japonya ve ABD’deki uygulamalara benzer olarak afet öncesi gönüllülüğü teşvik etmeye başlamıştır. Türkiye’de mevcutta AFAD Gönüllülük Sistemi kapsamında 2019’dan itibaren gönüllülere afet bilinci eğitimi verilmektedir. İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyükşehirlerde afet hazırlık gönüllülük projeleri geliştirilmektedir. AKUT ve Kızıllaç Gönüllü Eğitimleri ile deprem bilinci, temel ilk yardım ve tahliye tatbikatları gibi konularda gönüllüler yetiştirilmektedir. AFAD’ın gönüllülük sisteminin ABD ve Almanya ile benzer yönleri vardır ancak Japonya ve Filipinler kadar afet öncesi çalışmalara odaklanmamaktadır. Sertifikasyon ve gönüllülerin yönlendirilmesi süreci Japonya ve Almanya kadar katı değildir. Türkiye’nin afet öncesi gönüllülük sistemini güçlendirmesi için Japonya ve ABD’deki "bölgesel tatbikat" modelini benimsemesi gerekmektedir. AFAD Gönüllülük Sistemi, afet öncesi risk azaltma süreçlerinde daha fazla yer alacak şekilde geliştirilirse, Türkiye’nin afet yönetimi kapasitesi küresel standartlara daha yakın hale gelecektir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, afet gönüllülüğünün afet öncesi hazırlık, afet anı müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinde toplumsal dayanıklılığı artıran temel bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye, son yıllarda özellikle AFAD koordinasyonunda gönüllülük sistemine önemli yatırımlar yapmış ve dijital altyapı ile gönüllü organizasyonlarını ulusal düzeyde yapılandırma yönünde dikkate değer adımlar atmıştır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası yaşanan gönüllü seferberliği, Türkiye’de gönüllülük bilincinin ve kurumsal kapasitenin gelişmekte olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, mevcut sistemin olumlu temeller üzerine inşa edildiği ve daha da güçlendirilmesi için bazı stratejik gelişim alanlarının bulunduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye’de afet gönüllülüğü sisteminin daha etkili ve sürdürülebilir hale gelmesi için, gönüllülerin afet öncesi hazırlık süreçlerine daha aktif şekilde dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Japonya, ABD ve Almanya gibi ülkelerde uygulanan sistemlerde görüldüğü üzere, gönüllülüğün yalnızca kriz anına değil, afet riskinin azaltılması ve toplumsal farkındalığın artırılması gibi önleyici süreçlere de entegre edilmesi başarıyı artırmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de mevcut dijital gönüllülük altyapısı genişletilerek gönüllülerin yetkinlik temelli sınıflandırılması, sürekli eğitimlerle desteklenmesi ve yerel düzeyde tatbikatlara katılımının teşvik edilmesi önerilmektedir. Bu tür uygulamalar, gönüllülerin afet sahasındaki verimliliğini ve koordinasyon kapasitesini artıracaktır. Gönüllü eğitimi süreci, sistemin güçlendirilmesinde anahtar rol oynamaktadır. AFAD tarafından yürütülen eğitimlerin yaygınlaştırılması, gönüllülerin temel, destek ve uzmanlık seviyelerinde uygulamalı modüllerle desteklenmesi ve tatbikat temelli öğrenme süreçlerinin yerel yönetimlerle iş birliği içinde organize edilmesi, sahaya hazır gönüllü kapasitesini artıracaktır. Japonya’daki mahalle tabanlı afet hazırlık örgütlenmeleri (BOKOMI) ve ABD’deki Community Emergency Response Team (CERT) uygulamaları, yerel düzeyde gönüllü ağlarının güçlendirilmesinde ilham verici modeller olarak değerlendirilebilir.

Psikososyal destek ise, afet gönüllülüğünün sürdürülebilirliği açısından stratejik bir konudur. Gönüllülerin sahada uzun süreli görev yapmaları sırasında yaşadıkları duygusal yük, uluslararası alanda olduğu gibi Türkiye’de de kurumsal destek mekanizmaları ile dengelenebilir. Almanya ve ABD gibi ülkelerde gönüllülere yönelik sunulan psikolojik ilk yardım, destek grupları ve görev sonrası izleme modelleri, Türkiye’de de geliştirilmeye açık alanlar arasında yer almaktadır. Bu desteklerin kurumsallaştırılması, gönüllülerin sisteme olan bağlılığını güçlendirecek ve gönüllülüğü uzun vadeli bir toplumsal kapasiteye dönüştürecektir. Gönüllülük sisteminin daha kapsayıcı hale gelmesi de üzerinde önemle durulması gereken bir diğer gelişim alanıdır. Kadınlar, gençler, yaşlılar ve engelli bireylerin afet gönüllülüğüne etkin biçimde katılımı hem temsil hem de kapsayıcı müdahale kapasitesi açısından büyük değer taşımaktadır. Filipinler, Kanada ve bazı Avrupa ülkelerinde uygulanan toplumsal cinsiyet ve eşitlik odaklı gönüllülük politikaları, Türkiye’nin kendi sosyal yapısına uygun biçimde uyarlanabilir. Aynı zamanda mahallelerde kurulan gönüllü ekiplerin yerel yönetimlerle entegre çalışması, kriz anında ilk müdahalenin hızlı ve etkili biçimde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye’de afet gönüllülüğü sistemi sağlam bir kurumsal çerçeve üzerine kurulmuş olup, mevcut kapasite stratejik yatırımlar ve çok paydaşlı iş birlikleriyle daha da geliştirilebilir durumdadır. Bu gelişim sürecinin desteklenmesi için dijital altyapının güçlendirilmesi, sürekli eğitim ve tatbikat sistemlerinin yaygınlaştırılması, psikososyal destek yapılarının kurumsallaştırılması ve gönüllülük sisteminin tüm toplumsal kesimleri kapsayacak biçimde genişletilmesi önem arz etmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu kurumsal altyapı ve toplumsal gönüllülük potansiyeli, küresel deneyimlerden esinlenen fakat yerel ihtiyaçlara göre biçimlendirilmiş özgün modellerle desteklendiğinde; afet yönetimi yalnızca müdahale odaklı bir süreç olmaktan çıkacak, toplumsal dayanıklılığı önceleyen çok katmanlı bir yapıya evrilecektir.

KAYNAKLAR

AFAD, (2018). T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, Ankara, 68 sayfa. Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/kitaplar>.

AFAD, (2021). T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, AFAD Gönüllülüğüne İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge. Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/Documents/gonulluluk_yonergesi.pdf

Aksoy, M., Aras, Y., ve Demir, A. (2025). Genç Gönüllülerin Afet Alanındaki Rolü: Kahramanmaraş Depremleri Örneği. Afet ve Risk Dergisi, 9(1), 25–44. <https://doi.org/10.35341/afet.1526450>.

Baran, F. (2024). Afetlerde Gönüllülük Eğilimleri: Motivasyon, Katılım ve Sürdürülebilirlik. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(2), 89-105.

Bolat, C., Öztop, S., (2024). Türkiye’de 6 Şubat Depremlerindeki Bir Grup Afet Gönüllüsünün Algı ve Deneyimleri, *Strategic Public Management Journal* Volume 10, Issue 17, pp. 23-43 December 2024 DOI: 10.25069/spmj.1402593

Breen, K., Meyer, M. A., Becker, S., Purdum, J. C., Nolan, S. (2024). Volunteer motivations in civilian volunteer search and rescue organizations. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 111. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104688>

Carlton, R. N., and Wong, M. A. (2024). Mental Health Challenges of Disaster Volunteers: Empirical Findings from High-Intensity Deployment Scenarios. *Journal of Social Service Issues*, 48(2), 117–133. <https://doi.org/10.5152/JSSI.2023.22774>

Chen, H. Y., Ahmad, C. A., Abdullah, K. L. (2021). The impact of serving in disaster relief among volunteers in Malaysia. *Chinese Journal of Traumatology - English Edition*, 24(4), 237–248. <https://doi.org/10.1016/j.cjtee.2021.04.002>

Clay Mathews, M., Vickery, J., Peek, L. (2024). Resource exchange patterns between Voluntary Organizations Active in Disaster (VOADs): A multilevel network assessment to improve disaster response capacity. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 108. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104455>

Daddoust, L., Asgary, A., McBey, K. J., Elliott, S., Normand, A. (2021). Spontaneous volunteer coordination during disasters and emergencies: Opportunities, challenges, and risks. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 65. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102546>

Demirbilek, Ö., Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 96. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103994>

Haque, A., Fatema, K. (2022). Disaster risk reduction for whom? The gap between centrally planned Disaster Management Program and people’s risk perception and adaptation. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 82. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103229>

Hyogo Framework, (2005). Hyogo Framework for Action 2005-2015. World Conference on Disaster Reduction, 18-22 January 2005, Kobe, Hyogo, Japan.

IFRC (2015). Global Review on Volunteering. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies.

Iizuka, A., and Aldrich, D. P. (2020). Attracting altruists: Explaining volunteer turnout during natural hazards in Japan. *Disasters*, 45(2), 265–286. <https://doi.org/10.1111/disa.12477>

Johansson, M. (2024). Spontaneous Volunteer Engagement in Crisis: Lessons from COVID-19 and Earthquake Response. *Progress in Disaster Science*, 16, 100412. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2024.100412>

Kaur, M. P., Pazour, J. A., Ausseil, R. (2024). An optimization framework to provide volunteers with task selection autonomy and group opportunities. *Socio-Economic Planning Sciences*, 96. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2024.102095>

Kankanamge, N., Yigitcanlar, T., Goonetilleke, A., Kamruzzaman, M. (2019). Can volunteer crowdsourcing reduce disaster risk? A systematic review of the literature. In *International Journal of Disaster Risk Reduction* (Vol. 35). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2019.101097>

Macatulad, E., Biljecki, F. (2024). Continuing from the Sendai Framework midterm: Opportunities for urban digital twins in disaster risk management. In *International Journal of Disaster Risk Reduction* (Vol. 102). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104310>

Max, M., Krüger, M., Windsheimer, P. M., Brejora, M. (2024). Change to persist - The adaptation of European Red Cross societies to changing patterns of volunteering. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 101. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.104178>

Merkes, S. T., Zimmermann, T., Voss, M. (2024). Whose disaster? Disaster response as a conflicted field between cooperation and competition. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 106. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104459>

Nahkur, O., Orru, K., Hansson, S., Jukarainen, P., Myllylä, M., Krüger, M., Max, M., Savadori, L., Nævestad, T. O., Frislid Meyer, S., Schieffellers, A., Olson, A., Lovasz, G., Rhinard, M. (2022). The engagement of informal volunteers in disaster management in Europe. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 83. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103413>

Nakano, G., Yamori, K. (2024). Cultural tuning of a disaster education tool: A comparative study of Japan, El Salvador, and Mexico. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 105. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104370>

Ner, N. T., Okyere, S. A., Abunyewah, M., Kita, M. (2022). Integrating resilience attributes into local disaster management plans in Metro Manila: strengths, weaknesses, and gaps. *Progress in Disaster Science*, 16. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2022.100249>

Nielsen, L. R. (2024). Proposing a model for integrating spontaneous volunteers in emergency response in Denmark. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 108. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104533>

Norizan, N. Z. A., Hassan, N., Yusoff, M. M. (2021). Strengthening flood resilient development in malaysia through integration of flood risk reduction measures in local plans. *Land Use Policy*, 102. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105178>

Paciarotti, C., Cesaroni, A. (2020). Spontaneous volunteerism in disasters, managerial inputs and policy implications from Italian case studies. *Safety Science*, 122. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2019.104521>

Paudel, P. K., Parajuli, S., Sinha, R., Bohara, M., Abedin, M. A., Adhikari, B. R., Gautam, S., Bastola, R., Pal, I., Huntington, H. P. (2024). Integrating traditional and local knowledge into disaster risk reduction policies: Insights from Nepal, India and Bangladesh. *Environmental Science and Policy*, 159. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2024.103825>

Pichler, R. (2024). Involvement–Exclusion Paradox in Civil Disaster Response: Rethinking Volunteer Integration. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 107, 104561. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104561>

Roine, Johansson (2024). The assembling process of outsider volunteers during disasters. *International Journal of Disaster Risk Reduction* 106 (2024) 104408.

Sagiroglu, A., Caliskan Demir, M., Taskin, A. (2024). Assessing collaboration performance of NGOs by a decomposed Fuzzy approach utilizing AHP and COPRAS methods: Türkiye case. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 111. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104744>

Sarı, B., Özer, Y. E. (2024). Coordination analysis in disaster management: A qualitative approach in Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 100. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.104168>

Septanaya, I. D. M. F., Fortuna, S. (2023). Gender mainstreaming efforts in disaster management plans: Case study West Nusa Tenggara province, Indonesia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 87. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.103576>

- Sperling, M., Schryen, G. (2022). Decision support for disaster relief: Coordinating spontaneous volunteers. *European Journal of Operational Research*, 299(2), 690–705. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2021.08.022>
- Tang, J. S., Chang, H. Y., Feng, J. Y. (2024). Development of a disaster preparedness training program for community leaders: Evidence from Taiwan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 108. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104517>
- Thomas, S., Thomas, J., Maxwell, D., Michel Bogen, L. (2024). Assessing the influence of self and collective efficacy on volunteering following a natural disaster. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 114. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104952>
- Torres Mallma, S. F. (2021). Mainstreaming land use planning into disaster risk management: Trends in Lima, Peru. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 62. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102404>
- Tsai, A. C., Newstead, T., Lewis, G., Chuah, S. H. (2024). Sustaining emergency volunteer workforces: Exploring the interplay between leader behaviour and volunteer satisfaction. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 107. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104504>
- United Nations Volunteers (UNV). (2022). State of the World's Volunteerism Report 2022: Building Equal and Inclusive Societies. Bonn, Germany: United Nations Volunteers Programme. <https://www.unv.org/SWVR2022>
- United Nations Volunteers (UNV). (2023). Full Funding Programme Report 2023. <https://www.unv.org>
- UN, (2015 a). Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 Report. United Nations Office for Disaster Risk Reduction.
- UN, (2015 b). Transforming Our World: The 2030, Agenda for Sustainable Development. United Nations, A/Res/ 70/ 1. 41p. Sustainable development.un.org.
- UN, (2016). Outcome of the World Humanitarian Summit Report of the Secretary-General A-71-353, 23 August 2016.
- URL-1. European Commission, Civil Protection Mechanism, "<https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection>". Erişim tarihi: 02. 02.2025.
- URL-2. AFAD Gönüllülük Sistemi, <https://gonullu.afad.gov.tr/> Erişim tarihi: 01.19.2025.
- Varol, C., Hayrullahoglu, G., Soylemez, E., Sat, N. A., Varol, E., Tunar Ozcan, N. (2024). The movement pattern changes of population following a disaster: Example of the Aegean Sea earthquake of October 2020. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 112. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104743>
- Yazdani, M., Haghani, M. (2024). A conceptual framework for integrating volunteers in emergency response planning and optimization assisted by decision support systems. *Progress in Disaster Science*, 24. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2024.100361>
- Yigitbas, E., Karyagdi, H. (2025). Afet Gönüllülerinin Çocuklarla İletişim ve Psikososyal Hazırlık Düzeyleri: Kahramanmaraş Depremi Örneği. *Afet ve Toplum Dergisi*, 6(2), 89–103. <https://doi.org/10.35341/afet.1462974>
- Whittaker, J., McLennan, B., Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. In *International Journal of Disaster Risk Reduction* (Vol. 13, pp. 358–368). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2015.07.010>